

บทที่ 6

บทสรุป

ในการศึกษา "บทบาทของสื่อสิ่งพิมพ์ในการสนับสนุนวัฒนธรรมการเสี่ยงโชคจากตัวเลข" นี้ ได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อเข้าใจกระบวนการปรับเปลี่ยนและแพร่ขยายวัฒนธรรมการเสี่ยงโชคจากตัวเลขในปัจจุบัน
2. เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์ของสื่อสิ่งพิมพ์ในการนำเสนอเนื้อหาอันสนับสนุนวัฒนธรรมการเสี่ยงโชคจากตัวเลข
3. เพื่อทราบถึงบทบาทหน้าที่ของสื่อสิ่งพิมพ์ในการสนับสนุนวัฒนธรรมการเสี่ยงโชคจากตัวเลข

ด้วยเหตุผลที่ว่า ในปัจจุบัน การเสี่ยงโชคจากตัวเลขในรูปของสลากกินแบ่งรัฐบาลและหวยใต้ดินเป็นรูปแบบหนึ่งของวัฒนธรรม ซึ่งเป็นที่นิยมแพร่หลายอย่างยิ่งในสังคมไทย และได้เข้ามามีความสัมพันธ์กับสื่อมวลชนอย่างใกล้ชิด ดังนั้น การศึกษาในประเด็นดังกล่าวข้างต้น จะมีส่วนช่วยให้เข้าใจปรากฏการณ์ของสังคมไทยอันเกี่ยวเนื่องกับสื่อมวลชนได้อีกประการหนึ่ง

แผนภาพที่ 5 : พัฒนาการของการสื่อสารโศดจากตัวเลขในสังคมไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พัฒนาการของการเล่ียงโซคจากตัวเลขในสังคมไทย

จากแผนภาพนี้ แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของการเล่ียงโซคจากตัวเลขในสังคมไทย ตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน โดยมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบเพื่อให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมที่แปรเปลี่ยนไป

เริ่มต้นในยุคแรก เมื่อมีการรับรูปแบบการเล่นหอยจากเมืองจีน และกระจายการเล่นอยู่ในหมู่ชุมชนชาวจีนเป็นหลัก ซึ่งอาจจะมีชาวบ้านไทยเข้าไปร่วมเล่นด้วย ลักษณะทางวัฒนธรรมในช่วงนี้ ยังอยู่ในระดับวัฒนธรรมพื้นบ้าน (Folk Culture)

ยุคนั้นในสังคมไทยยังมีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเล่ียงโซคอยู่หลายแบบ แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการเล่ียงโซคที่มีกิจกรรมต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมเกี่ยวกับการกีฬา เช่น ชนไก่ กัดปลา วิ่งวัว แข่งวัว เป็นต้น ซึ่งการเล่ียงโซคในแบบเดิมนี้นั้นค่อนข้างจะขยายตัวและขยายวงการเล่นได้ลำบาก ไม่เหมือนกับหอยกช. ซึ่งเป็นการพนันที่ขึ้นกับการเล่ียงโซคโดยตรงจึงเหมาะสมกับการที่จะนำมาแพร่ขยายได้สะดวกกว้างขวางกว่า

ในยุคต่อมาการเล่ียงโซคได้ปรับตัวโดยผ่านการจัดการของรัฐ มีการปรับเปลี่ยนไปสู่รูปแบบของหอย กช. ซึ่งได้มีการจัดระบบระเบียบการเล่น และตั้งเป้าหมายในการแพร่ขยายวัฒนธรรมนี้ให้คนไทยยอมรับ ลักษณะของหอย กช.

ในยุคนี้จึงยกกระดับมาสู่การเป็นวัฒนธรรมประชาชน (Pop Culture)

หลังจากนั้น รัฐก็ริเริ่มนำเอารูปแบบการเล่ียงโซคจากตัวเลขแบบใหม่เข้ามาจากประเทศทางตะวันตกอยู่ในรูปของสลากกินแบ่งการกุศลเข้ามาแนะนำให้เป็นที่ยอมรับในสังคมไทย จนในที่สุดรัฐก็ยกเลิกวัฒนธรรมประชาชนรูปแบบเดิมคือหอย กช. ลง และหลังจากนั้นไม่นานนัก รัฐก็หันไปสู่การผลิตสลากกินแบ่งรัฐบาลอย่างเป็นทางการและเป็นสัน มีระบบองค์กรและการจัดการที่ชัดเจน และเริ่มต้นเข้าสู่ลักษณะความเป็นวัฒนธรรมมวลชน (Mass Culture) สืบมาจนปัจจุบัน

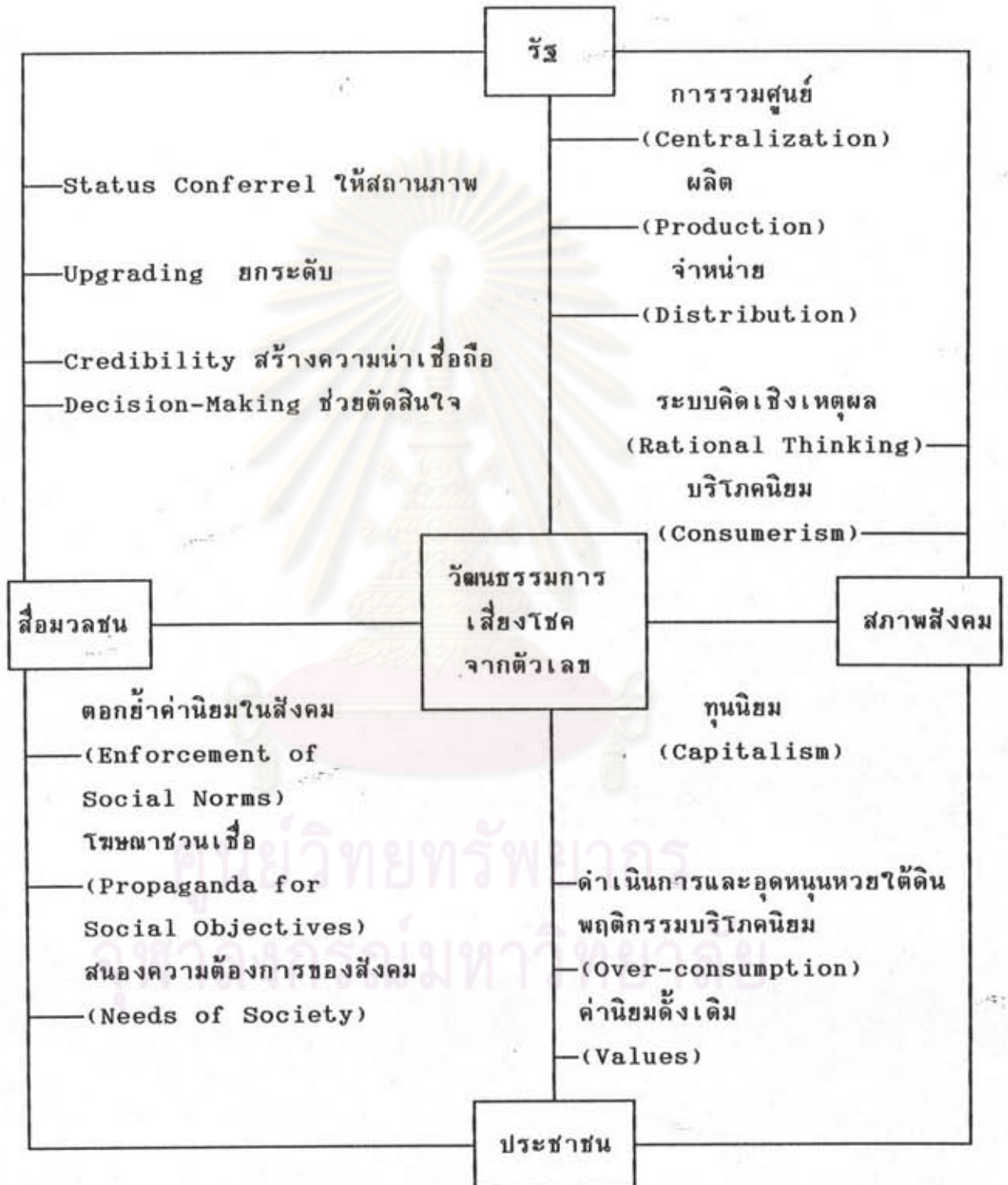
ในขณะเดียวกันนั้น ด้วยความเป็นวัฒนธรรมประชาชนที่เป็นที่นิยมอย่างสูง แม้ว่า หวย กช. จะถูกยกเลิกและประกาศเป็นการพนันที่ผิดกฎหมายแล้ว แต่ก็ยังมีการลักลอบเล่นหวยกช. เกือบอยู่ทั่วไป โดยเป็นการดำเนินงานโดยเอกชนอย่างเต็มตัว นอกจากนี้ เมื่อมีการออกรางวัลสลากกินแบ่งรัฐบาลเป็นประจำแน่นอน เจ้ามือหวย กช. เหล่านี้ จึงปรับปรุงแบบเนื้อหาอีกครั้ง โดยทิ้งวัฒนธรรมดั้งเดิมคือ หวยกช. ซึ่งเป็นตัวอักษร หันมาใช้วัฒนธรรมการเสี่ยงโชคจากตัวเลข ซึ่งมีรากฐานจากตัวตกเป็นเนื้อหาในการออกรางวัล โดยยังคงใช้ระบบการบริหารโดยเอกชน และกลายเป็นเสมือน "คู่แข่ง" ของสลากกินแบ่งรัฐบาลนับแต่นั้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การแพร่ขยายของวัฒนธรรมการเสี่ยงโชคจากตัวเลขในสังคมไทย

แผนภาพที่ 6 : การแพร่ขยายของวัฒนธรรมการเสี่ยงโชคจากตัวเลข

จากแผนภาพนี้ แสดงให้เห็นถึงลักษณะและการทำหน้าที่ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการเสี่ยงโชคจากตัวเลขในสังคมไทยปัจจุบัน

เริ่มต้นจากองค์ประกอบแรกคือ รัฐ ซึ่งถือได้ว่าเป็นตัวจักรสำคัญสำหรับการเสี่ยงโชคจากตัวเลขในรัฐانهผู้ผลิต เนื้อหาของวัฒนธรรมนี้กล่าวคือ การมีองค์กรของรัฐ มาทำหน้าที่ออกรางวัลสำหรับการเสี่ยงโชคโดยตรง เป็นองค์กรที่นอกจากจะผลิตแล้วยังควบคุมดูแลและการจัดจำหน่ายอย่างถูกต้องตามกฎหมายด้วยการดำเนินงานของรัฐในที่นี้มีลักษณะที่รวมศูนย์ คือ หน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้เป็นตัวแทนของรัฐ คือ สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลเท่านั้น จะมีสิทธิ์และอำนาจในการดำเนินงานแต่เพียงผู้เดียวในประเทศไทย

ลักษณะเช่นนี้ทำให้เกิดผลกระทบต่อลักษณะทางวัฒนธรรมของการเสี่ยงโชคจากตัวเลขในสังคมไทย คือทำให้การเสี่ยงโชคจากตัวเลขในรูปแบบของสลากกินแบ่งรัฐบาลนี้ มีลักษณะที่เน้นหนักไปทางความเป็นวัฒนธรรมมวลชนเป็นหลัก องค์ประกอบที่สอง ได้แก่ สภาพสังคมไทย ซึ่งเริ่มตั้งแต่ในยุคแรกที่มีการตั้งหอย กข. ขึ้นเล่นอย่างเป็นทางการ เนื่องจากในขณะนั้นระบบสังคมกำลังอยู่ในระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมระบบเงินตรา ซึ่งเป็นของใหม่ในสังคมไทย ดังนั้น รัฐจึงจำเป็นต้องหาวิธีในการกระตุ้นและโน้มน้าวพฤติกรรมของคนไทยสมัยนั้นให้ใช้เงินตรา ไม่ใช่ไปเก็บหรือฝังเหมือนทรัพย์ลีนมีค่าอื่น ๆ ในสมัยก่อนและกลยุทธ์ที่มีประสิทธิผลมากที่สุดก็คือ การพนัน ซึ่งตรงกับค่านิยมและอุปนิสัยของคนไทยมาแต่เดิม ทั้งยังเป็นกลยุทธ์การหารายได้ที่ลงทุนลงแรงเพียงเล็กน้อย แต่ได้ผลกำไรตอบแทนมหาศาล จึงนับเป็นประโยชน์หลายทางสำหรับรัฐในสมัยนั้นอีกด้วย

ลักษณะเด่นของสภาพสังคมสองประการที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมนี้อย่างเห็นได้ชัด ประการแรกคือ วัฒนธรรมบริโภคนิยมที่คนในสังคมให้ความสำคัญกับเงินตราเป็นหลักใหญ่ และมีความต้องการบริโภคสินค้าและบริการต่าง ๆ อย่างมากมาย แต่ในทางกลับกัน มีผู้คนจำนวนไม่มากนักในสังคมไทย ที่มีฐานะการเงินพอที่จะสนองตอบความต้องการของตัวเองได้ครบบริบูรณ์โดยไม่เดือดร้อน ในขณะที่

ที่ชนส่วนใหญ่ของสังคมยังมีรายได้ที่ไม่อาจสนองตอบความต้องการในการบริโภคได้ ดังนั้น วิธีการหาเงินที่ง่ายและใกล้ตัวที่สุดของพวกเขาเหล่านี้ก็คือ การเสี่ยงโชค จากตัวเลขทั้งในรูปของสลากกินแบ่งรัฐบาลและหวยใต้ดิน ซึ่งสามารถให้ผลตอบแทนสูงได้ในเวลาอันรวดเร็ว และทำให้ธุรกิจการเสี่ยงโชคนี้เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว เช่นเดียวกัน

ประการต่อมาก็คือ ระบบทุนนิยม ซึ่งระบบนี้ให้ความสำคัญกับลักษณะ การดำเนินกิจการที่ลงทุนต่ำแต่ได้กำไรสูง การที่ความต้องการของผู้ซื้อไม่มีขีด จำกัด ทั้งในส่วนของสื่อสิ่งพิมพ์ เฉพาะด้านและการเสี่ยงโชคจากตัวเลขโดยเฉพาะ ในรูปแบบของหวยใต้ดิน ประกอบกับการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านั้น ของผู้บริโภค เป็นการลงทุนในระดับที่ต่ำแต่ได้กำไรสูง เพราะฉะนั้นจึงทำให้ธุรกิจ ที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนของสื่อสิ่งพิมพ์ และวัฒนธรรมการเสี่ยงโชคจากตัวเลขนี้ มีการขยายตัวได้เรื่อย ๆ อย่างไม่มีขีดจำกัดและยังเป็นไปอย่างรวดเร็วอีกด้วย

นอกจากนี้ ความเป็นสังคมไทยได้รับสู่แนวสมัยใหม่ (Modernization) รับเอาเทคโนโลยีและวิทยาการที่รุดหน้าทันสมัยเข้ามาใช้ รวมทั้งแนวคิดในเชิง เหตุและผล (Rational thinking) ซึ่งมีผลทำให้เกิดกระแสความคิดสมัย ใหม่ที่ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมมีคำตอบ มีเหตุผลในการเกิดขึ้นเสมอ การเสี่ยง โชคจากตัวเลขก็เช่นเดียวกัน ย่อมมีหลักเกณฑ์การคิดคำนวณตามสูตรความเป็น ไปได้ต่าง ๆ มิใช่เลขที่ได้มาอย่างลอย ๆ ตามบุญตามกรรมอย่างที่ เป็นมาในอดีต ดังนั้น ลักษณะการเสี่ยงโชคในปัจจุบัน จึงมีกลุ่มบุคคลที่อยู่ในสถานภาพของผู้ชำนาญ พิเศษ (Specialist) ซึ่งได้รับการยอมรับในแวดวงการเสี่ยงโชคจากตัวเลข ถึงความสามารถในการคิดคำนวณเลขเด็ดสารพัดรูปแบบ และทำให้การเสี่ยงโชค จากตัวเลขได้ปรับตัวสู่การพัฒนาขึ้นในฐานะ "ศาสตร์" แขนงหนึ่ง

ในขณะเดียวกัน แม้ว่าสภาพสังคมไทยจะพัฒนาสู่ความเป็นสังคมสมัย ใหม่มากแล้วก็ตาม แต่ก็คงปฏิเสธไม่ได้ว่า ค่านิยมดั้งเดิมที่มีลักษณะเป็นค่านิยมชนบท หรือในสังคมยุคเก่าก็ยังคงเป็นค่านิยมพื้นฐานที่แพร่หลายในสังคมไทยควบคู่ไปได้ ไม่ว่าจะเป็นค่านิยม ความเชื่อในโชคกลาง สิ่งศักดิ์สิทธิ์อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ฯลฯ

ซึ่งยังคงมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมการเสี่ยงโชคจากตัวเลขอย่างในปัจจุบันเช่นกัน

องค์ประกอบประการที่สามก็คือ ประชาชน ทั้งอยู่ในฐานะผู้เล่นและในฐานะของผู้ดำเนินธุรกิจการเสี่ยงโชคจากตัวเลขในภาคเอกชนหรือธุรกิจหวายใต้ดิน ในส่วนของประชาชนนี้ ลักษณะอันสนับสนุนการเจริญเติบโตของวัฒนธรรมการเสี่ยงโชคจากตัวแรก ประการแรกได้แก่ ระบบค่านิยม ดังที่ได้กล่าวโดยละเอียดไปแล้วในบทที่ผ่านมา ระบบค่านิยมดังกล่าวไม่ว่าจะเป็น ความรักสนุก นิยมความมั่งคั่ง ชอบการพนัน ล้วนแต่เป็นระบบความคิดที่อยู่ภายใต้และมีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมของคนไทยโดยตรงทั้งสิ้น

นอกจากนี้ระบบค่านิยมดั้งเดิมที่เกี่ยวพันกับความเชื่อ เช่น โหราศาสตร์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ บุญกรรม ได้ผสมผสานกับแนวคิดสมัยใหม่ในเชิงเหตุผลที่แปรผันไปตามสภาพสังคม ทั้งหมดนี้เป็นกรอบความคิดในเชิงนามธรรม ที่ก่อให้เกิดการปฏิบัติทางวัฒนธรรม ในรูปของการเสี่ยงโชคจากตัวเลขในสังคมไทย ซึ่งมีลักษณะที่สอดคล้องและประยุกต์เปลี่ยนแปลงได้ทั้งในสังคมแบบเก่าและใหม่

นอกจากค่านิยมแล้ว ลักษณะอีกประการหนึ่งของประชาชน ก็คือ พฤติกรรมบริโภคนิยม ที่ให้ความสำคัญกับเงินทองและวัตถุนิยมเป็นหลักใหญ่ และอุปนิสัยชอบเสี่ยงโชคทางการพนันมากกว่าการเสี่ยงโชคในการลงทุนประกอบอาชีพของประชาชน เมื่อเกิดรูปแบบการเสี่ยงโชคใหม่ ๆ ขึ้นมาก็ให้ความสนอกสนใจเป็นอย่างดี และยังการเสี่ยงโชคนี้สามารถตอบสนองความต้องการในสังคมบริโภคนิยมเช่นทุกวันนี้ได้ ประชาชนก็ยังให้ความสนใจและสนับสนุนให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

องค์ประกอบสุดท้ายที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งก็คือ สื่อมวลชน แม้ว่าในความเป็นจริงแล้ว ถึงจะไม่มีสื่อมวลชน วัฒนธรรมการเสี่ยงโชคจากตัวเลขในสังคมไทยก็ยังคงอยู่ได้ เหมือนดังที่เคยเป็นมาในอดีต อย่างไรก็ตามเราคงปฏิเสธไม่ได้ว่า ทุกวันนี้ สื่อมวลชนได้เข้ามามีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมนี้จนไม่สามารถแยกออกจากกันได้

สื่อมวลชน ทั้งสื่อวิทยุและสื่อสิ่งพิมพ์ได้เข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการสนับสนุนวัฒนธรรมการเสี่ยงโชคจากตัวเลขมากมายหลายประการดังที่ได้วิเคราะห์ไป

แล้วในบทที่ผ่าน ๆ มา จะเห็นได้ว่า นอกเหนือไปจากรูปแบบใหม่ที่มนุษย์ก็คือผู้เล่น สามารถใช้ความสามารถของตนเองในการเสี่ยงโชคนี้ได้ ตามแนวคิดเชิงเหตุและผลในสังคมปัจจุบันแล้ว ก็ยังคงมีการนำเสนอระบบการแสวงหาเลขเด็ดเพื่อเสี่ยงโชคตามแนวทางเดิม ไม่ว่าจะเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์การสุ่มเลข หรืออิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นค่านิยมซึ่งอยู่ภายใต้วัฒนธรรมการเสี่ยงโชคจากตัวเลขนี้อย่างชัดเจน สื่อสิ่งพิมพ์มีอิทธิพลอย่างมาก ในการสนับสนุนวัฒนธรรมการเสี่ยงโชคจากตัวเลข โดยทำหน้าที่ทั้งการจัดระบบการเล่นให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน การแพร่ขยายในรูปของการขึ้นากการเสี่ยงโชค และการส่งเสริมกลวิธีการใหม่ในการแสวงหาเลขเด็ดต่าง ๆ เพื่อมุ่งสนองความต้องการของคนในสังคมเป็นหลัก จนสามารถสร้างค่านิยมขึ้นในหมู่ผู้เล่นได้ นับเป็นปรากฏการณ์รูปแบบใหม่ของวัฒนธรรมการเสี่ยงโชคจากตัวเลขในสังคมไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. การศึกษาเรื่อง "บทบาทของสื่อสิ่งพิมพ์ในการสนับสนุนวัฒนธรรมการเลี้ยงชีพจากตัวเลข" นี้ เนื่องจากในบางแง่มุมมีลักษณะขัดแย้งกับกฎหมาย นอกจากนั้น ยังเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นเฉพาะในกลุ่มสังคมที่มีความสัมพันธ์ค่อนข้างแน่นแฟ้น จึงมีผลทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถเก็บข้อมูลการวิจัยโดยใช้วิธีการซึ่งเป็นทางการหรือมีแบบแผนได้ ทำได้เพียงเก็บข้อมูลจากการสังเกตและการพูดคุย สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการเป็นหลัก และข้อมูลที่ได้เป็นเพียงตัวแทนของปรากฏการณ์ทางสังคมเท่านั้น เพราะกลุ่มตัวอย่างไม่สามารถกำหนดได้ชัดเจนตายตัวขึ้นอยู่กับโอกาสที่เกิดขึ้นในการเก็บข้อมูลหรือสังเกตแต่ละครั้ง

2. สื่อสิ่งพิมพ์เฉพาะด้านนี้มีลักษณะคลุมเครือในแง่กฎหมาย จึงไม่สามารถเข้าถึงผู้ผลิตและผู้ส่งหรือสายส่งได้ จึงทำให้ขาดข้อมูลพื้นฐานในด้านการผลิต โดยสามารถสอบถามข้อมูลเหล่านั้นได้ตามแผงหนังสือเท่านั้น

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ควรมีการศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ของสื่อมวลชนกับวัฒนธรรมของสังคมไทยในรูปแบบอื่น ๆ สำหรับในกรณีของวัฒนธรรมการเลี้ยงชีพจากตัวเลขนี้ อาจจะมีการศึกษาความต่อเนื่องของลักษณะวัฒนธรรมที่ปรากฏในการเล่นหุ้นเพื่อการลงทุนเลี้ยงชีพในปัจจุบัน และการเข้ามาทำหน้าที่ชี้้นำการลงทุนของบรรดาสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เนื่องจากมีลักษณะคล้ายคลึงกับวัฒนธรรมการเลี้ยงชีพจากตัวเลขในการศึกษารั้งนี้ แต่ต่างออกไปในแนวมิติทางเศรษฐกิจและระดับทางวัฒนธรรมซึ่งน่าสนใจศึกษาเป็นอย่างยิ่ง